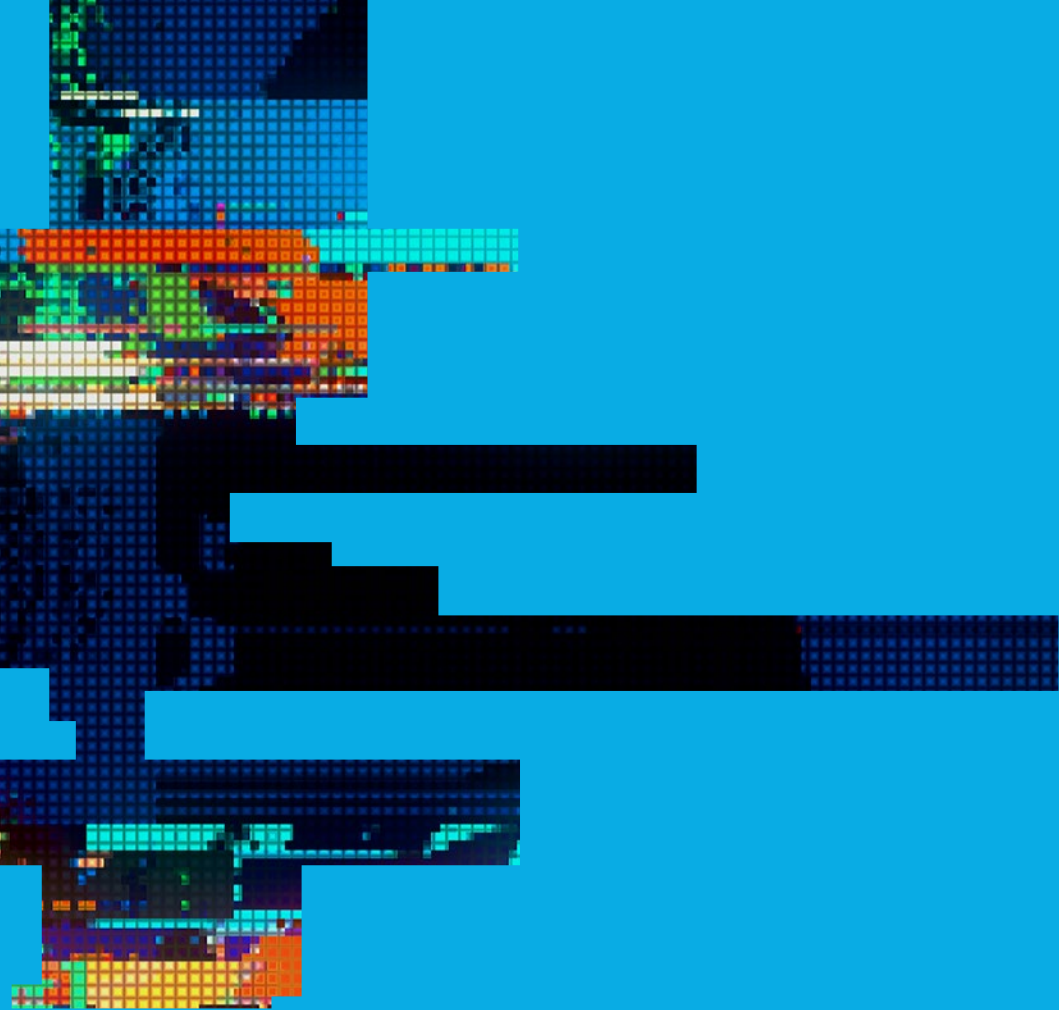

FRA ÅRSRAPPORT 2022

ÅRET DÅ KRIGET KOM TILL EUROPA

Omslagsbild:

KIEV, UKRAINA – 3 APRIL 2022: Gator i förorterna
Irpin och Bucha efter befrielsen från ryska trupper.

Foto: Carol Guzy/TT

NÄR FRA SKAPADES 1942 rådde krig i Europa. När FRA förra året firade 80 år som myndighet, var det åter krig i Europa. Kriget i Ukraina satte på många sätt sin prägel på året. Efterfrågan på FRA:s underrättelser om utrikes förhållanden var hög.

I DEN HÄR årsrapporten kan man ta del av på vilka områden FRA rapporterat under 2022, samt hur myndighetens roll inom cyberförsvaret ser ut. I en allt osäkrare omvärld är det väsentligt för de myndigheter som kan inrikta signalspaningen att dra nytta av de underrättelser som de på detta sätt kan få del av. Samhällsviktiga verksamheter kan få stöd i säkerhetsarbetet med sina digitala nätverk, vad avser intrång och angrepp från främmande makt.

DESSUTOM MÖTER MAN fyra medarbetare som arbetar med helt olika saker, men som alla utför arbeten som gör skillnad för hela samhället.

»Efterfrågan på information från FRA har varit större än någonsin och under 2022 producerade FRA också fler underrättelser till våra uppdragsgivare än någonsin tidigare.«

Ett år präglat av krig

För första gången sedan 1945 har FRA rapporterat om ett storkrig i Europa.

Efterfrågan på information från FRA har varit större än någonsin och under 2022 producerade FRA också fler underrättelser till våra uppdragsgivare än någonsin tidigare. Även inom cybersäkerhetsområdet har behovet av FRA:s stöd varit fortsatt stort.

Rysslands agerande, den ökade osäkerheten och det försämrade säkerhetsläget ställer också nya krav på Sveriges förmåga att skydda sina intressen idag och under de kommande åren.

Kriget i Ukraina och utvecklingen i Sveriges absoluta när-område har stått i fokus för FRA under hela 2022.

En av signalspaningens viktigaste funktioner är att fungera som larmklocka för militära hot och kriser. Under 2022 har vi självklart fortsatt att följa olika aspekter av kriget i Ukraina och utvecklingen i Sveriges närområde. Detta kommer också vara viktiga uppgifter under året som kommer.

Rysslands krig mot Ukraina har lett till en djup konflikt med Väst och den ryska aggressionen hotar hela den europeiska säkerhetsordningen. Oavsett hur kriget utvecklas under det närmaste året kommer relationerna mellan Väst och Ryssland därför att påverkas under över-skådlig tid.

Sveriges svar har varit ett säkerhetspolitiskt vägval av historiska dimensioner. Anslutningen till Nato kommer

att påverka även FRA:s arbete under de kommande åren, även om signalspaning är en nationell resurs och även om FRA redan har djupa och förtroendefulla internationella samarbeten sedan lång tid.

Det försämrade säkerhetspolitiska läget har gjort att FRA under året har vidtagit en lång rad åtgärder för att kunna uppfylla uppdragsgivarnas behov. Myndigheten har prioriterat, omfördelat resurser, ökat beredskapen, utvecklat säkerhetsarbetet och expanderat personalstyrkan.

FRA bidrar inom ett brett fält. Tack vare underrättelser från FRA har våra uppdragsgivare under 2022 fått in viktig information till stöd för Sveriges försvars-, utrikes- och säkerhetspolitik. Det har bland annat handlat om allvarliga cyberhot, om massförstörelsevapen, om militär förmåga, om andra länders avsikter och om främmande underrättelseverksamhet. Men också om terrorhot och om hot mot svenska militära insatser utomlands.

Hoten mot Sverige och svenska intressen är komplexa och har fortsatt att växa under 2022. Säkerhetsläget i Sveriges närområde har snabbt försämrats och även inom cyberområdet växer behovet av FRA:s stöd bland uppdragsgivarna. Under år 2022 utvidgades uppdragsgivarekretsen för FRA:s stöd inom cybersäkerhetsområdet. FRA kan numera i större omfattning än tidigare bidra till att stärka skyddet för de mest skyddsvärda verksamheterna i Sverige.

Sverige är ett mål för andra länders underrättelseverksamhet och för cyberangrepp. Bedömningen från svensk underrättelse- och säkerhetstjänst är att Ryssland, Kina

och Iran är de länder som främst hotar Sveriges säkerhet. Även terrorhotet mot Sverige ligger fortsatt på en förhöjd nivå. FRA har under året varit ett viktigt stöd för Säkerhetspolisen både i arbetet mot terrorism och mot andra länders underrättelseaktiviteter.

Efterfrågan på myndighetens leveranser, både när det gäller signalunderrättelser och informationssäkerhet, kommer fortsätta att öka. FRA får stora ekonomiska tillskott de närmaste åren för att utveckla och stärka verksamheten. Den expansion som FRA nu är inne i är väldigt glädjande, men ställer också stora krav på vår samlade förmåga, vår organisation och våra medarbetare.

Under 2022 firade FRA 80 år och uppmärksammade detta bland annat genom att inviga ett nytt modernt kontors-

hus på Lovön. Det är en viktig beståndsdel i FRA:s fortsatta utveckling. Myndigheten uppmärksammade också 70-årsdagen av Sovjets nedskjutning av DC:3-an. Då dödades åtta personer, tre från Flygvapnet och fem från FRA, under ett signalspaningsuppdrag över Östersjön.

På många sätt har 2022 varit ett omvälvande år och i ett försämrat säkerhetsläge har kraven på myndigheten varit stora. Jag vill därför avsluta med att tacka alla kollegor på myndigheten för deras insatser i denna historiska tid.

Tillsammans gör vi Sverige säkrare.

Björn Lyrvall

Generaldirektör

CHERSON, UKRAINA - 14 NOVEMBER 2022: En kvinna viftar med en ukrainsk flagga i centrum av den nyligen återerövrade staden Cherson. Foto: Oleksandr Gimanolv/AFP via Getty Images

Anna

– Jag visste att jag ville jobba med säkerhet eller underrättelser på något sätt när jag avslutat studierna. Kollade på tänkbara arbetsgivare, men FRA var minst sagt anonymt. En bekant med mer koll föreslog att jag ändå skulle ge myndigheten en chans, så jag skickade en spontanansökan.

”Vi erbjuder en palett av stöd”

– På den tiden var FRA mer slutet än idag. Det fanns en hemsida men praktiskt taget ingen information på den. Jag kallades ut till Lovön för att förklara hur jag ens kände till FRA. Vad ville jag göra? Det var ju inte så lätt att svara på, det fanns ingen riktig beskrivning av verksamheten. Så jag svarade att jag ville arbeta med ”asymmetriska hot”, lite sturskt. Det var nämligen begreppet på modet då. Så plötsligt befann jag mig på FRA:s verksamhet för att signalspana och analysera utifrån specifika hot.

Anna är civilingenjör inom industriell ekonomi med inriktning mot projektledning och innovationer, bioteknik och spanska. Därutöver läste hon krisberedskap och statsvetenskap på Försvarshögskolan. Hon gjorde sitt examensjobb på Ingenjörsvetenskapsakademien, det handlade om vad som avgör om en organisation ska klara en kris eller inte.

Det låter som en gedigen bakgrund för någon som 15 år senare ska bli chef på cyberförsvarsområdet. Men Anna har dessutom pluggat i Ecuador och Valencia och gått en kortare soldatutbildning. Hennes breda intresse har under åren varit till nytta för FRA.

– Jag var ensam ingenjör på min första FRA-arbetsplats. Myndigheten skulle just då få rätt att signalspana genom kabeltrafik, och jag fick i uppgift att analysera vad detta kunde innebära för våra metoder inom underrättelseverksamheten.

– Jag jobbade väldigt mycket, man insåg att man gjorde stor nytta. Satt så många nätter att jag började tycka att berguven som ofta slog sig ned utanför kontorsfönstret var ”min”.

– Bredden i min utbildning gjorde att jag kunde användas till lite av varje. Ibland fick man resa sig från fredags-

middan och åka till jobbet igen. Hade mycket kontakter med våra internationella partners också.

– Men 2015 ville jag göra något annat. Tog jobb på ett företag och sedan ett annat. Åkte i samma veva till en ekologisk bondgård i Cork på Irland för att bli kock. Efter tre månader visste jag att min framtid åtminstone inte var att hacka lök, inte ens ekologisk lök.

Så för några år sedan kom Anna tillbaka genom grindarna på FRA på Lovön. Nu som första linjens chef inom cyberförsvarsverksamheten.

Vad är din och dina kollegers uppgift inom cyberförsvaret?

– Vi kan hjälpa till med cybersäkerheten om en verksamhet har ovanligt högt skyddsvärde eller om konsekvenserna vid ett angrepp skulle bli mycket omfattande för samhället.

– Vi kan undersöka sårbarheter och ge rekommendationer och vi kan utreda om intrång skett, om något

Vad är det som gör att FRA befinner sig i kärnan av cyberförsvaret?

– FRA är Sveriges expertmyndighet inom såväl signalspaning som cyberförsvar. Kombinationen av de här uppgifterna gör att vi kan skaffa oss kunskap om främmande makts intentioner avseende eventuell påverkan eller angrepp på svenska samhällsviktiga funktioner. Samtidigt erbjuder vi en palett av stöd till de allra mest skyddsvärda verksamheterna.

Vilka insatser är viktigast för de verksamheter ni bistår?

– I särklass viktigast är kompetensen hos mina kolleger – de är drivna, kunniga och vill göra bra saker. Våra tekniska system kan ibland komplettera kommersiella lösningar på ett helt avgörande sätt, men inga tekniska tjänster kan ändå vara lika värdefulla som erfaren och insiktsfull rådgivning.

Du har en chefstjänst på FRA.

Vad ligger i den rollen?

– Att det är så varierat, allt ingår. Verksamheten ska utvecklas, liksom

”FRA är Sveriges expertmyndighet inom såväl signalspaning som cyberförsvar.”

avviker på ett skadligt sätt och vad som kan ligga bakom. Vid incidenter är vi bollplank och ger råd och handledning. Vi stöttar verksamheterna så att de kan upprätthålla och förbättra sin cybersäkerhet själva (se artikel i denna årsrapport, sidan 25).

medarbetarna och tekniken. Rekrytering, kompetensutveckling, uppdrag, ekonomi, samverkan – allt ska hänga ihop.

Signalunderrättelse- verksamhet under året

Kriget i Ukraina

Kriget i Ukraina har varit en central del av FRA:s stöd till regeringen, Regeringskansliet och Försvarsmakten under året. För att Sverige ska kunna föra en självständig utrikes- och säkerhetspolitik måste våra beslutsfattare ha en god förståelse för händelseutvecklingen i närområdet och andra länder där Sverige har intressen. FRA som signalunderrättelsetjänst följer kontinuerligt krigets utveckling. Signalspaningsflyget genomför som regel flygningar i internationellt luftrum över Östersjön. Ett viktigt mål med FRA:s underrättelserapportering är att bistå beslutsfattare med uppdaterad information om det säkerhetspolitiska läget i Europa och Sveriges direkta närområde.

Teknisk signalspaning och signalreferensbibliotek

Under 2022 har teknisk signalspaning varit en viktig pusselbit i att följa det militära läget och den dagliga händelseutvecklingen. En FRA-produkt inom teknisk signalspaning är signalreferensbiblioteket som ligger till grund för framtagandet av varnar- och motmedelssystem åt svenska stridsflygplan och fartyg i Försvarsmakten. FRA inhämtar fortlöpande signaler från utländska radar- och vapensystem för att vidmakthålla signalreferensbiblioteket.

Närområdet

FRA rapporterar kontinuerligt till Försvarsmakten om fartygs- och flygplansrörelser i Sveriges närområde. I samband med pågående krig i Ukraina har behovet av information tilltagit för att upprätthålla en korrekt lägesbild av militära rörelser i Sveriges närområde. FRA har i sin uppföljning av utländska militära förband rapporterat

om truppförflyttning, förnyelse av militär materiel samt utprovning av nya vapensystem. Genom att följa olika militära företeelser med signalspaning bidrar FRA som underrättelsemyndighet till att utveckla Sveriges totalförsvaret och beredskap.

Exportkontroll

Hotet om användning av taktiska kärnvapen har trappats upp i samband med kriget i Ukraina. En viktig del av FRA:s arbete är att bidra till arbetet med global icke-spridning av massförstörelsevapen. Flera länder försöker kringgå svenska exportrestriktioner och anskaffa svenska civila produkter som kan användas i militära sammanhang utöver sitt tilltänkta användningsområde, produkter med så kallade dubbla användningsområden. FRA bidrar till att stävja denna typ av anskaffningsförsök genom att delta i nationell samverkan inom ramen för svensk exportkontroll.

Riksdagsvalet 2022

FRA har i samverkan med nationella partner bistått med stöd till regeringen gällande skyddsvärden i samband med riksdagsvalet 2022. Signalspaning har en viktig roll att stödja med information och underrättelser för bedömningar av säkerhetshot och risker då en valprocess kan vara känslig för påverkansaktioner.

Påverkansoperationer och främmande underrättelseverksamhet

Främmande underrättelse- och säkerhetstjänst bedriver systematisk och säkerhetshotande verksamhet mot Sverige och svenska intressen riktade mot såväl offentlig verksamhet som privata aktörer. FRA har en viktig roll

att stödja Säkerhetspolisen och Försvarsmakten med information om utländska underrättelse- och säkerhetstjänster som bedriver underrättelseinhämtning riktad mot Sverige.

Rapportering som FRA bidrar med rör information om utländska tjänsters mål och metoder. FRA:s rapportering innefattar även icke-linjär krigsföring, så kallat hybridhot. Hybridhot är ett sammansatt område som omfattar flera komponenter, till exempel sabotage, desinformation och cyberhot.

Stöd för Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik

FRA följer kriser, konflikter och krig över hela världen. Genom en omfattande och relevant rapportering bidrar FRA till att skapa goda förutsättningar för ett välgrundat svenskt beslutsfattande till stöd för Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. FRA:s rapportering kan avse både specifika händelser och den mer generella utvecklingen i ett land eller region. Det kan till exempel gälla olika länders intentioner eller politisk maktkamp, samt länders avsikter gentemot Sverige. FRA har på så sätt bidragit till svenska uppdragsgivares lägesuppfattning och till beslutsunderlag. Under 2022 har FRA:s rapportering i närområdet utökats till följd av en förändrad hotbild.

Terrorism

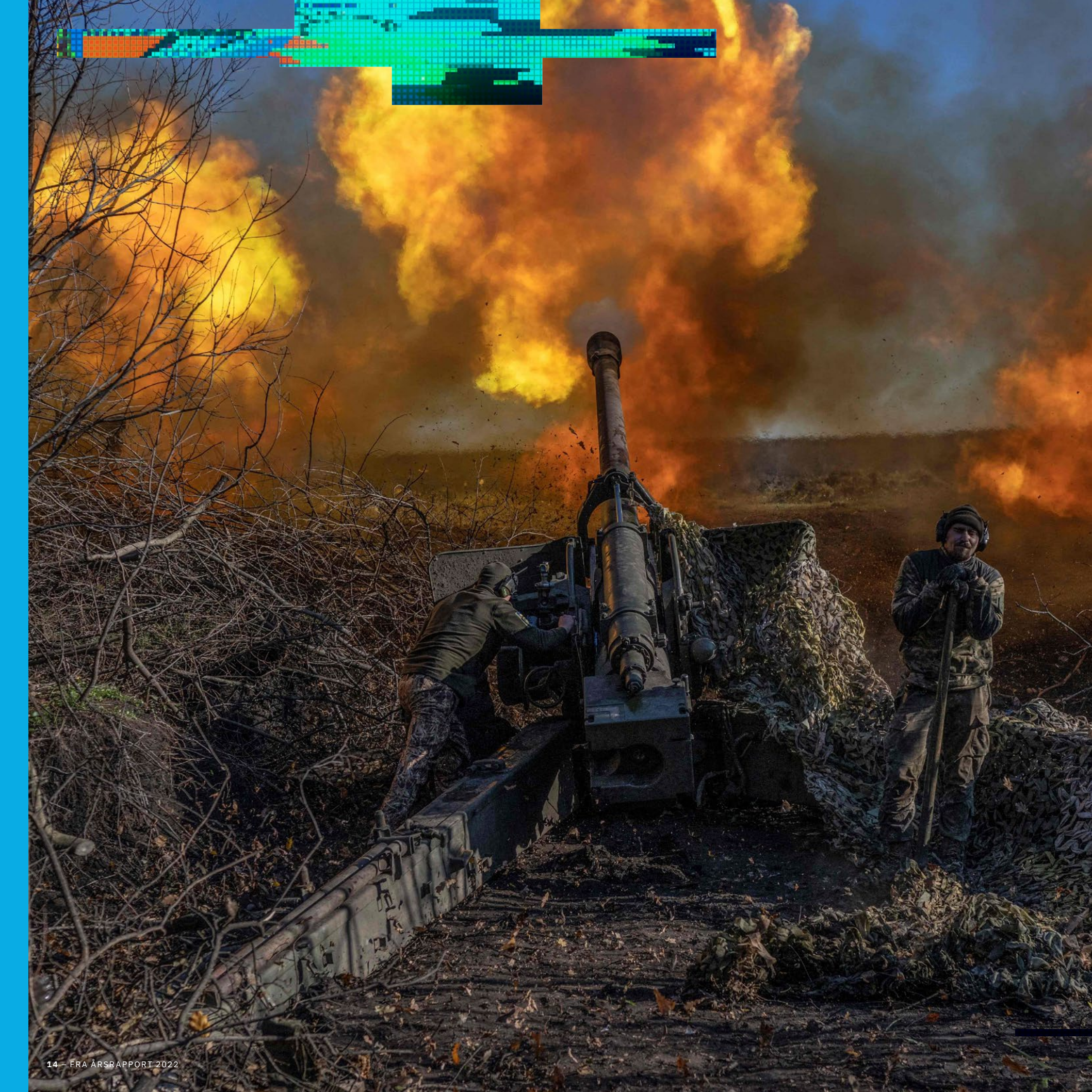
Hot om terrorism kan i en globaliserad värld ha sitt ursprung i länder långt från Sverige gränser. Signalunderrättelsetjänst har en central roll i bekämpningen av internationell terrorism som kan utgöra hot mot Sverige och

svenska intressen. Den underrättelserapportering som FRA delger sina uppdragsgivare är konkret och omfattar i första hand hot, men även andra verksamheter kopplade till terrorism och den allmänna utvecklingen av internationell terrorism.

FRA har under 2022 fortsatt stödja Säkerhetspolisens kontraterrorismarbete. Stödet har möjliggjort för Säkerhetspolisen att vidta hotreducerande åtgärder där signalspaning varit en viktig förutsättning för upptäckten av hot.

Stöd till Försvarsmaktens internationella insatser

FRA fortsätter att stödja Försvarsmaktens internationella insatser. Under året har FRA och Försvarsmakten haft ett mycket nära samarbete där stöd från FRA har omfattat såväl utbildning, som specialkompetens och underrättelser. Underrättelserapportering i anslutning till svensk militär insatsverksamhet rör exempelvis observationer och information kring pågående förberedelser för olika typer av attacker. Med signalspaning kan FRA ge information om säkerhetsläget där svensk trupp befinner sig eller annan säkerhetsshotande verksamhet som under året rapporterats löpande till bland annat Försvarsmakten.

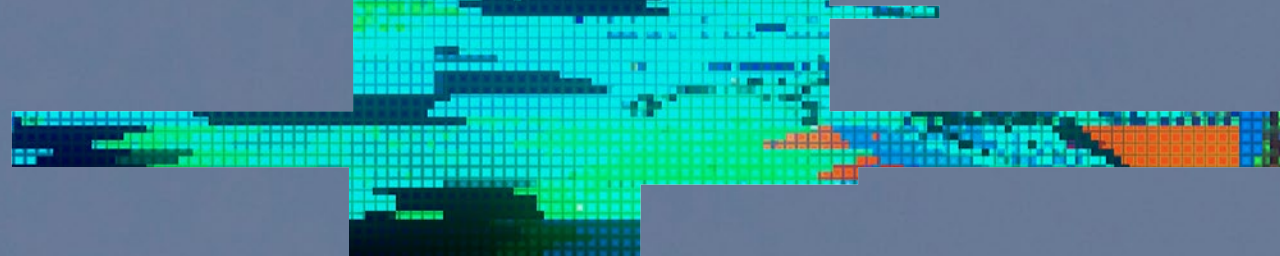
”FRA bedriver underrättelsearbete avseende konflikter utomlands med konsekvenser för internationell säkerhet”

FRA bedriver underrättelsearbete avseende konflikter utomlands med konsekvenser för internationell säkerhet. Regeringen behöver egna underrättelser som beslutsunderlag. Att ha egen underrättelseproduktion och inte behöva förlita sig på andras kunskap bidrar till Sveriges oberoende och möjlighet att bedriva en självständig utrikes och säkerhetspolitik.

Kriget i Ukraina har varit en central del av FRA:s stöd till regeringen, Regeringskansliet och Försvarsmakten under året.

Bakhmut, Ukraina – 8 november 2022: Ukrainska soldater från en artillerienhet som skjuter mot ryska positioner under invasionen av Ukraina.

Foto: Bulent Kilic/AFP

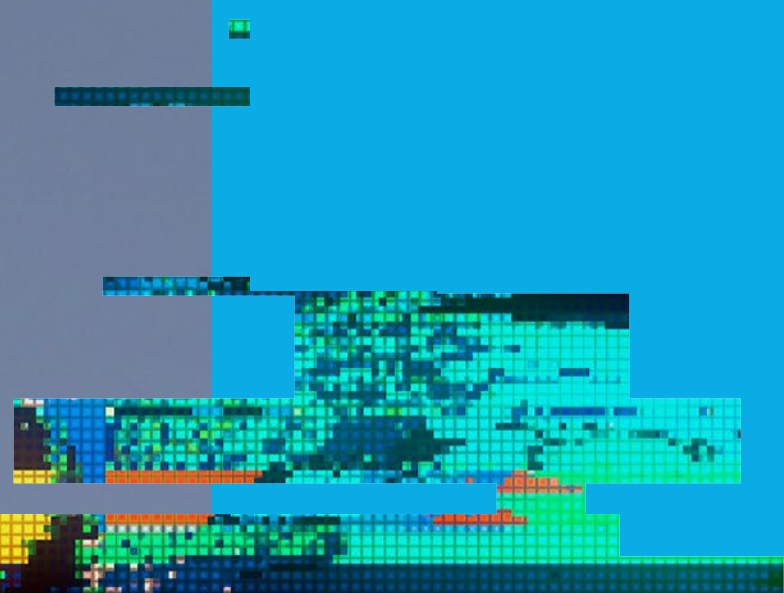
Försvarens flygplan S 102 B är en flygburen plattform för signalspaning och används av FRA.
Foto: FRA

”FRA bedriver försvars- underrättelsearbete i syfte att kartlägga yttre militära hot mot Sverige”

FRA bedriver försvarsunderrättelsearbete i syfte att kartlägga yttre militära hot mot Sverige. För att skydda Sverige behöver statsledningen och Försvarsmakten aktuell och pålitlig information om vad som sker i vårt närområde. Det handlar delvis om hur militära förmågor och avsikter utvecklas på längre sikt.

Det behövs förstås också information om vad som just nu pågår militärt på marken, till sjöss och i luften. Sådana underrättelser gör det möjligt att vid behov vidta åtgärder för att möta tänkbara hot och avskräcka en möjlig fiende. Signalspaningsflyget genomför som regel flygningar i internationellt luftrum över Östersjön. Även andra områden kan vara aktuella.

David

David jobbar med fysisk säkerhet på FRA.

– Incidenthantering, projekt, samverkan med andra myndigheter och att hjälpa till i FRA:s internationella samarbete – jobbet är varierat.

”Det är viktigt, på riktigt”

Som ung bodde han i Västmanland. Det var det mest handboll som gällde.

– Handboll kan vara hårt, men det är inget fånigt filmande och sånt.

Första riktiga jobbet var som skyddsvakt på Arlanda. David bodde i Uppsala och roade sig i studentlivet.

– Det var inte svårt att tas för student.

– Att vara skyddsvakt på en storflygplats är ofta att vara först på plats där något händer, innan polisen hunnit dit. Man skyddar flygplatsen från obehöriga personer, sabotage, spioneri, rån och stöld.

– Efter fyra år gick jag över till polisen i Uppsala, och deras länskommunikationscentral. De hade sett att jag var stresstålig och bra på samverkan.

– Efter ytterligare några år kom jag att tänka på hur trevligt jag hade haft som värnpliktig flygbasjägare åtta år tidiga-

re. Så jag började på Militärhögskolan i Halmstad. Och stormtrivdes.

Men det blev ingen karriär i Försvarmakten just då, för David hade hittat något annat.

– Hon bodde i Norge, så det blev mitt hemland några år. Först som driftchef på ett bevakningsföretag, sedan som säkerhetschef i Norge för ett internationellt it-företag. De jobben var intressanta, men samtidigt blev det för mycket personaladministration och väl många påbud från det internationella huvudkontoret. Jag vill ha utrymme för eget tänkande.

– Vi flyttade till Sverige istället. Jag hamnade åter på en flygplats, nu Landvetter. En del av det jobbet var fantastiskt. Men jag var tveksam till hur vi hela tiden propagerade för att alla borde flyga så mycket som möjligt, helst hela tiden. Det tog på arbetsglädjen. Just som jag sagt upp mig kom pandemin.

– Så hamnade jag här på FRA.

Vad visste du om oss?

– Kände ju till att det var en underrät-
telsetjänst. Och att det var viktigt, på
riktigt. Eftersom jag aldrig tjänstgjorde
som officer var det dags att låta sam-
hället få nytta av de investeringar det
hade gjort när jag fick betald utbild-
ning.

– Flygplatser är en viktig sak för
samhället – man ska transportera
människor, viktigt gods och organ till
transplantation och sånt. Flygplatser
måste vi ha och de måste skyddas.
Men att jobba på FRA är relevant, på
ett annat sätt än näringslivet ofta är.

Du jobbar med fysisk säkerhet. Vad är det egentligen?

– Fysisk säkerhet handlar om att
skydda oss från att obehöriga får till-

FRA vill expandera sitt område på Lovön och styra och ställa med vä- gen som går genom skyddsobjektet?

– Ja, vi flyttar ut staketet på vissa
ställen. Och på sikt vill vi stänga av
Rörbyvägen, som idag går rakt igenom
skyddsobjektet. Det är viktigt för att vi
ska kunna klara den fysiska säkerhe-
ten, när omvärldsläget försämras som
det gjort i flera år nu.

Hur ser du på den fysiska säkerhe- ten i samhället i stort, då?

– Vi är bra på mycket i Sverige. Men
den som vill förstöra, drar alltid nytta
av blottorna. Angriparen går sällan
fram där det är svårt, utan där det är
lätt. Och jag tror att det lättaste sättet
för den som har i uppdrag att förstö-
ra och skada är att dra nytta av hur
otrevligt vi svenskar tycker att det är
att ifrågasätta om någon verkligen har
rätt att vara på ett visst ställe.

**”Vi är bra på mycket i Sverige. Men den som
vill förstöra, drar alltid nytta av blottorna.”**

träde till vår säkerhetskänsliga verk-
samhet. Skyddet ska vara strukturerat
och stabilt. Då blir det också pålitligt.
Därmed inte sagt att ena dan är den
andra lik. Det händer hela tiden olika
saker som behöver fixas. Det fungerar
om man har en stabil verksamhet i
grunden.

Vi håller upp även en låst dörr för den
som kommer efter oss – får vi bara ett
”tack” tycker vi att den vi höll upp för
är en trevlig och pålitlig typ.

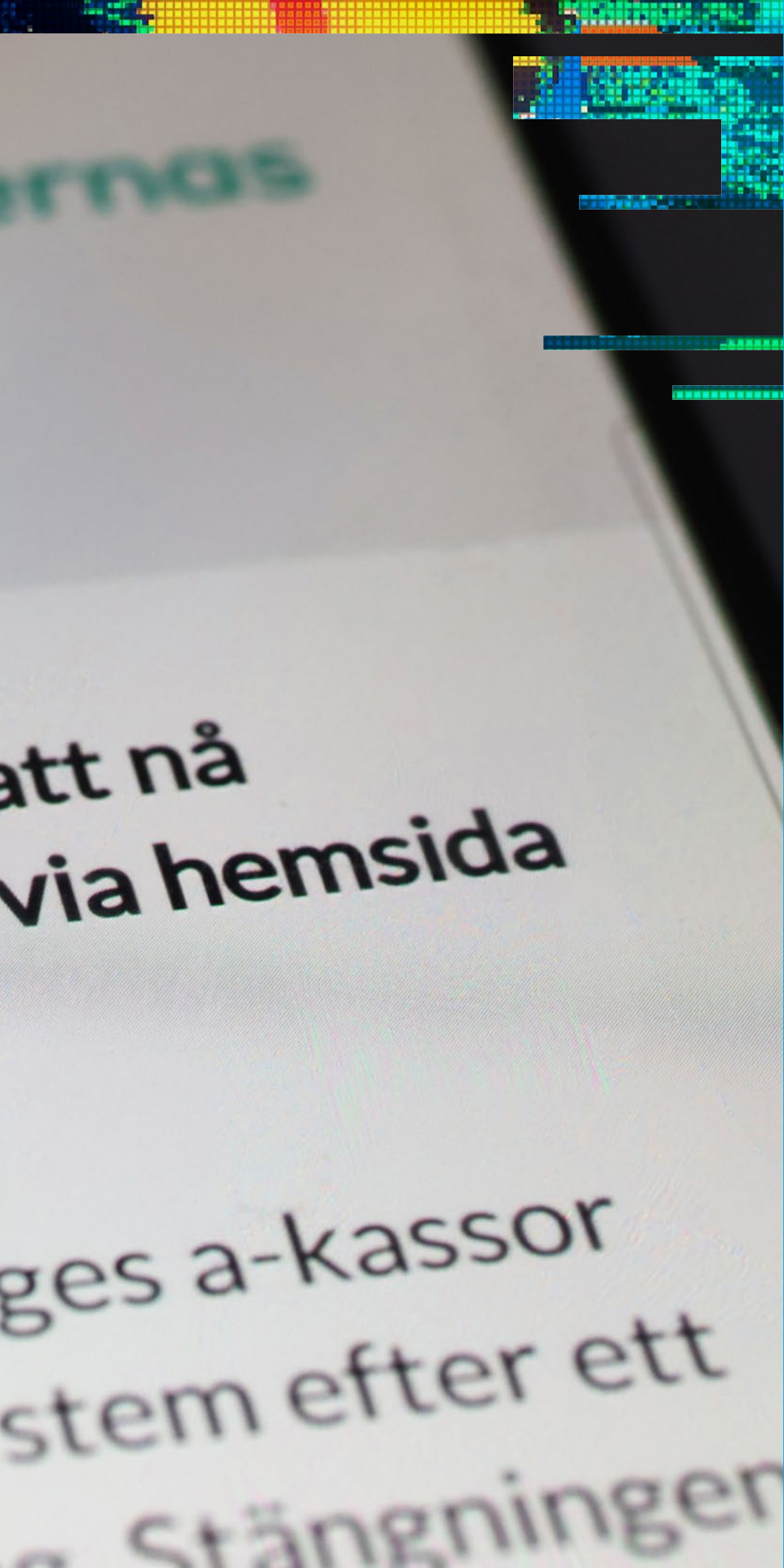
– Men det går jättebra att vara artig
och samtidigt ha lite mer koll än vad vi
ofta har.

Akademiker
a-kassa.

**Det går för tillfället inte a
Akademikernas a-kassa
eller Mina sidor.**

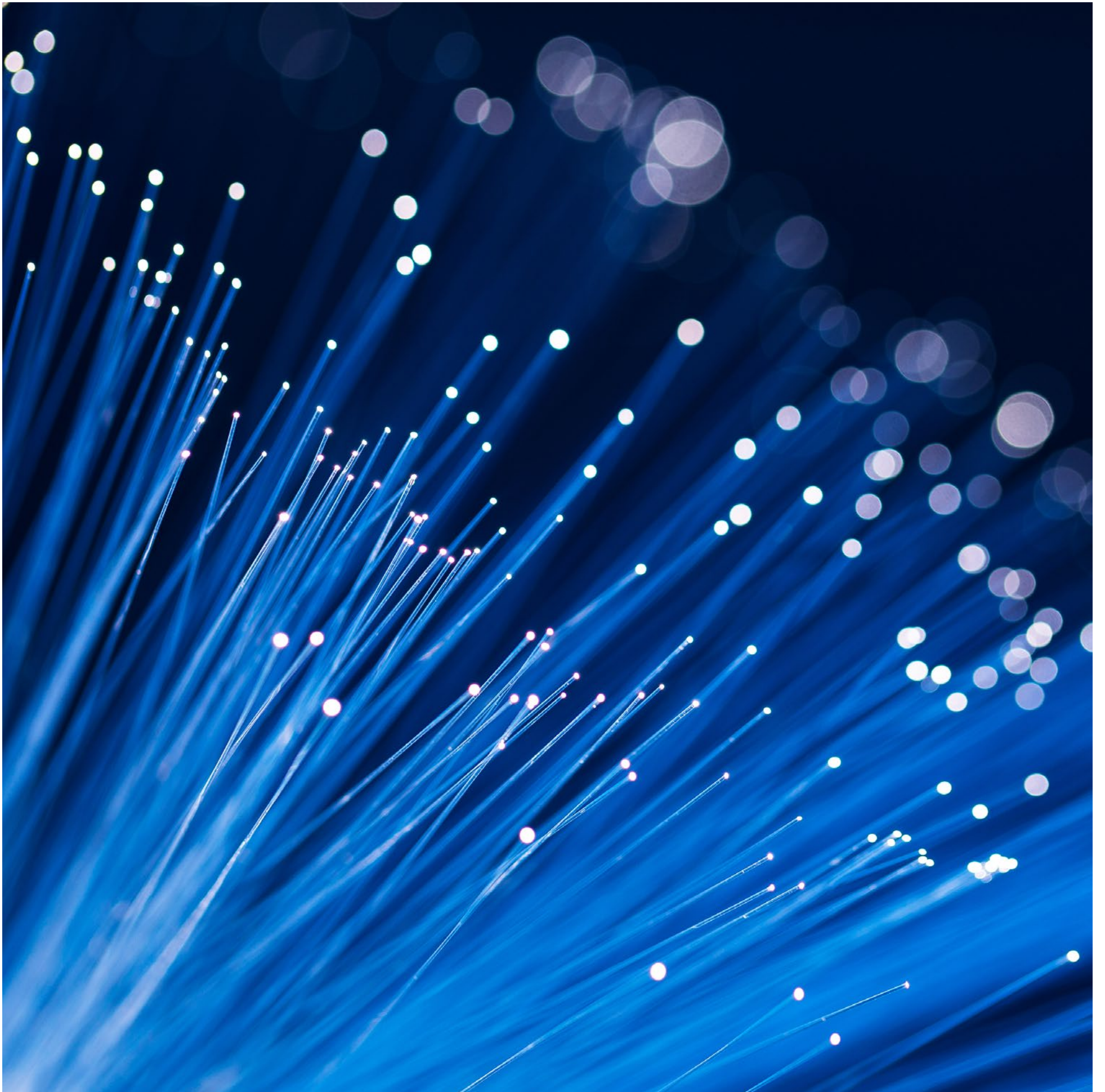
Det beror på att Sverig
har stängt alla datasy

”Idag är hotet påtagligt att främmande makt gör intrång”

FRA bedriver underrättelsearbete som skydd mot allvarliga yttre hot mot samhällets infrastruktur. Det kan exempelvis handla om kommunikationer, elproduktion och -distribution samt transporter. Idag är hotet påtagligt att främmande makt gör intrång i datanätverk och förbereder sabotage som kan utlösas vid ett senare, för dem lämpligt, tillfälle.

Foto: Jeppe Gustafsson/Shutterstock/TT

I kärnan av cyberförsvaret

FRA har en särskild plats i svenskt cyberförsvaret. Den kommer av växelverkan mellan signalspaning och it-säkerhetsarbete. FRA är en expertmyndighet inom båda dessa områden.

Signalspaning och it-säkerhet kompletterar varandra genom att det ena bevakar hot riktade utifrån mot Sverige eller svenska intressen. Det andra verkar för att skydda samhällets viktigaste verksamheter mot cyberangrepp. Det ligger en stor kraft i samarbetet mellan signalspaningen och it-säkerhetsarbetet. Genom kunskap om hoten, kan vi skydda det mest skyddsvärda.

FRA kan genom sitt uppdrag erbjuda stöd till de mest skyddsvärda verksamheterna i deras it-säkerhetsarbete. Dessa uppdragsgivare är de försvars- eller säkerhetspolitiskt viktigaste för Sverige, samt de som är centrala för att samhället ska fungera.

FRA bistår verksamheterna i deras arbete med att kontinuerligt utveckla och stärka sina egna förmågor att skydda sig mot cyberangrepp. En del av detta arbete kan vara att FRA installerar ett TDV-system (tekniskt detekterings- och varningssystem) hos verksamheten, vars syfte är att kontinuerligt identifiera och varna för cyberangrepp. Andra delar av FRA:s stödjande it-säkerhetsarbete innefattar bland annat säkerhetsgranskningar, jakter och rådgivning.

Säkerhetsgranskningar

En säkerhetsgranskning är ett sätt att ge stöd till verksamheter att hitta sådant som kan utgöra sårbarheter och risker i deras it-miljö. Det är ofta en omfattande insats där det yttersta syftet är att i dialog med uppdragsgivaren ge rekommendationer om lämpliga åtgärder.

Jakt

Där en säkerhetsgranskning letar efter vägar att ta sig in, letar en jakt efter tecken på att någon har tagit sig in. Jaktverksamheten liknar det som brukar benämnas Cyber Threat Hunting. Här är målet alltså i första hand att upptäcka angrepp i en it-miljö och potentiellt kunna avgöra vem som ligger bakom. Jakter kan även identifiera annat än direkta angrepp som kan påverka nätverkets säkerhet. Även här är avsikten att kunna ge tillämpliga råd och rekommendationer för att höja säkerheten.

Arbeta tillsammans

Det viktigaste steget i alla FRA:s cybersäkerhetsinsatser är den dialog och den interaktion som myndighetens experter har med uppdragsgivarna. Alla aktiviteter inom området inleds med och följs upp av rådgivning i någon form. Det kan röra sig om förberedelser, hur man kan resonera när man bygger om sin it-miljö eller bygger nytt, om vad man kan göra på förhand för att bättre kunna hantera en potentiell it-incident, genomföra en jakt eller installera TDV. Kanske är incidenten redan ett faktum och då kommer rådgivning med ett utifrån-perspektiv ofta väl till pass. Efter en genomförd analys behöver man dessutom resonera kring risker och prioriteringar.

Varierande uppdrag

Det är stor teknisk variation i de miljöer som FRA ombeds att analysera och stötta. Vissa nätverk kan rymma tusentals medarbetare och erbjuda tjänster åtkomliga för oräkneliga användare. Innehåller de dessutom känslig information ställer det ytterligare krav på säkerheten. I andra fall kan det röra sig om det rakt motsatta; isolerade nätverk med en entydig uppgift men med rigorösa krav.

De verksamheter som får stöd har också vitt skilda uppdrag, olika skyddsvärden, olika krav på digitalisering, tillgänglighet, och de har anpassat it-organisationen och -arkitekturen därefter. Varje nytt uppdrag är i mångt och mycket en helt ny miljö med sina egna utmaningar.

Inga genvägar

Både de verksamheter som får stöd av FRA och alla andra måste börja med att bygga sin egen cybersäkerhet, utifrån ett systematiskt it-säkerhetsarbete. Den som inte gör det redan behöver börja nu. Inte med stöd av signalspaning eller andra mer eller mindre avancerade insatser, utan med en enkel metodik som är tillgänglig för alla.

Man kan få en kickstart i två rapporter som under december 2022 publicerades av Nationellt cybersäkerhetscenter, de återfinns under publikationer på fra.se.

Nationellt cybersäkerhetscenter är en plattform för samarbete mellan främst FRA, Försvarsmakten, MSB och Säkerhetspolisen. Varje myndighet bidrar bland annat med sin egen kompetens på området.

Vad betyder ett svenskt medlemskap i Nato för FRA?

Under 2022 ansökte Sverige och Finland om medlemskap i Nato och därigenom att ingå i en politisk och militär försvarsallians. När året var slut hade 28 av 30 medlemsländer godkänt ansökningarna.

FRA förbereder sig på ett svenskt medlemskap utifrån vår roll som nationell signalspaningsmyndighet och som expertmyndighet inom cybersäkerhet. Dessa förberedelser bedrivs i samarbete med bland annat Försvarmakten. Även saker som FRA:s inre arbete med informationsförvaltning och säkerhetsskydd kan påverkas.

Inom signalspaningsområdet har inte Nato någon egen förmåga, utan signalspaningen utgör medlemmarnas nationella resurser. Nato förlitar sig på rapportering från medlemsländerna. FRA har en tradition av internationella samarbeten, där utbyte av underrättelser bidrar till skydd av både Sverige och partnerländerna.

Även om FRA:s kärnuppgifter styrs, regleras och administreras nationellt också under ett svenskt medlemskap i Nato, kommer efterfrågan på FRA:s arbete sannolikt att påverkas. Våra uppdragsgivare, främst Försvarmakten, kan förväntas få nya uppgifter då verksamheterna ska samverka inom Nato. Om det av regeringen omsätts i nya uppgifter för FRA i den nationella inriktningen skulle detta kunna resultera i behov att utveckla både geografisk och metodmässig förmåga.

Ett svenskt Natomedlemskap förändrar alltså inte FRA:s roll och inriktning över en natt. Hur vårt stöd till uppdragsgivarna vad gäller både försvarsunderrättelser och cybersäkerhet förändras över tid går idag inte att förutse.

◀ STOCKHOLM 20220516 Moderaternas partiledare Ulf Kristersson (tv) och statsminister Magdalena Andersson (S) håller pressträff om Sveriges Nato-ansökan. Regeringen har beslutat att Sverige ska söka medlemskap i Nato. Foto: Henrik Montgomery / TT

”I en värld som ständigt förändras behövs hela tiden aktuell och korrekt information”

FRA bedriver underrättelsearbete avseende främmande makts agerande eller avsikter av väsentlig betydelse för svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Detta för att ge så bra beslutsunderlag som möjligt till vår politiska ledning. I en värld som ständigt förändras behövs hela tiden aktuell och korrekt information om vad som sker utanför våra gränser.

MALMÖ 2021-11-23. Ett ryskt signalspaningsfartyg i Vishnyaklassen (projekt 864) passerar under Öresundsbron vid lunchtid på tisdagen.

Foto: Johan Nilsson / TT

Gott samarbete en styrka

I en orolig tid är det goda samarbetet mellan Sveriges underrättelse- och säkerhetstjänster en styrka för Sverige.

Tillsammans möter FRA, Säkerhetspolisen och Must (den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten inom Försvarmakten) de allvarligaste hoten mot landet.

– Underrättelsetjänst och cybersäkerhet är ett lagarbete och våra myndigheter arbetar nära varandra på alla nivåer, säger Björn Lyrvall, generaldirektör för FRA.

Hoten mot Sverige blir allt mer komplexa och allt fler. Sveriges motståndare använder sig av hela samhällets resurser och därför är det fortsatt viktigt att samarbetet mellan FRA, Must och Säkerhetspolisen fortsätter att fördjupas. Oavsett om hoten kommer från främmande makts underrättelsetjänster, från terrorister eller från cyberangrepp.

Signalspaning är en viktig källa till information för både Must och Säkerhetspolisen, inte minst i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge:

– Motståndarna försöker hela tiden hitta luckor. FRA:s signalspaning och rapportering, i kombination med vår egen inhämtning, ger oss avgörande underrättelser om den hotbild som riktas mot Sverige. Det är viktigare än någonsin att vi kan sätta samman vår kunskap för att få en helhetsbild, säger Lena Hallin, chef för Must.

Exempel på hur samarbetet lett till resultat saknas inte. Ett exempel är Nationella cybersäkerhetscentret som

byggs upp av FRA, Försvarmakten, Säkerhetspolisen och MSB och som framgångsrikt bidrog med stöd till de allmänna valen hösten 2022. Ett annat är samarbetet inom NCT, Nationellt centrum för terrorhotbedömning som gör strategiska bedömningar om terrorhotet mot Sverige och svenska intressen. Där samarbetar FRA, Must och Säkerhetspolisen.

Ett tredje exempel är insatserna mot främmande makts spionage. I november 2022 åtalades två män vid Stockholms tingsrätt, misstänkta för bland annat grovt spioneri. Både Must och FRA stöttade Säkerhetspolisen under utredningen. Domar föll under 2023.

– Ryssland, Kina och Iran utgör på olika sätt hot mot Sverige. Jag ser varje dag att ett nära samarbete mellan våra verksamheter gör Sverige säkrare. Säkerhetsläget gör att vi alla behöver göra ännu mer, och vi behöver göra det tillsammans, säger Charlotte von Essen, säkerhetspolis-chef.

Samarbetet är extra viktigt när det handlar om att möta hybridhot och icke-linjära hot:

– Kunskap är Sveriges första försvarslinje. Tillsammans gör den samlade kompetensen på FRA, Säkerhetspolisen och Must att vi står bättre rustade för att hantera ett svårt säkerhetsläge, säger Björn Lyrvall.

◀ STOCKHOLM 20220110. Från vänster Charlotte von Essen, chef Säkerhetspolisen (Säpo), Björn Lyrvall, generaldirektör Försvarets Radioanstalt (FRA) och Lena Hallin, chef Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST) vid Folk och försvars rikskonferens i Stockholm. Foto: Anders Wiklund / TT

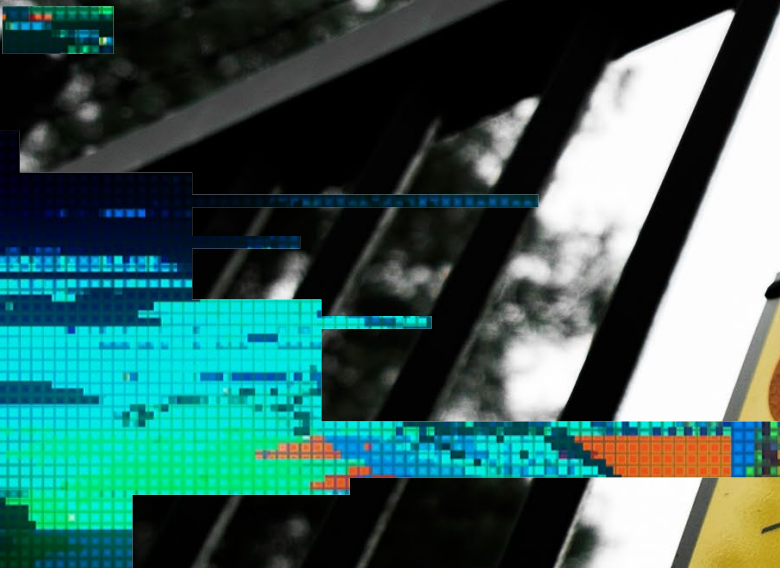
NYNÄSHAMN 20221111. Stockholms Hamnar och Hutchison Ports Stockholm inviger en ny containerlinje på rutten Rotterdam–Stockholm Norvik–Hull. Foto: Tim Aro / TT

”FRA bidrar till att stävja denna typ av anskaffningsförsök”

FRA bedriver underrättelsearbete i syfte att kartlägga utveckling och spridning av massförstörelsevapen, krigsmateriel och produkter som avses i lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Detta utgör sedan beslutsunderlag för vår utrikes- och säkerhetspolitik, samt för andra myndigheters arbete att praktiskt förhindra export av exempelvis verkstadsprodukter som kan användas för att utveckla massförstörelsevapen.

2020-11-29 Staket vid militärt skyddsobjekt: tillträde förbjudet,
får inte avbildas eller beskrivas utan särskilt tillstånd.
Foto: Lisa Mattisson / TT

”Spionage kan idag omfatta en lång rad olika typer av verksamhet”

FRA signalspanar mot främmande underrättelseverksamhet som är riktad mot svenska intressen. Detta ger underrättelser till nytta för Sveriges kontraspionage, som genomförs av Säkerhetspolisen. Syftet är att förhindra och försvåra utländskt spionage.

Spionage kan idag omfatta en lång rad olika typer av verksamhet, ett exempel är flyktingspionage där människor i Sverige utsätts för hotelser och trakasserier från myndigheter i sina ursprungsländer.

Stefan

De allra flesta på FRA har sin arbetsplats på Lovön, strax väster om Stockholm. Men ett antal filialer ligger fördelade över landet. Exakt var är i regel hemligt, men i södra Sverige ligger en av dem. Där jobbar Stefan.

”Vi gör nytta för svensk säkerhet”

– Jag växte upp på mina föräldrars lantbruk mitt i Skåne. Grisar och havrefält. I gymnasiet läste jag naturvetenskaplig linje, tänkte bli mattelärare. Men också astronomi var intressant.

Efter värnplikten vid luftvärnet i Ystad fick Stefan jobb som butikssäljare på Lantmännen. Sålde utsäde, färgburkar, råttfällor och tusen andra saker.

– Efter sju år i butiken hade jag fru och tre grabbar. Vi bestämde oss för att använda småbarnsåren för att plugga. Vi gick på föreläsningar i Lund när barnen var i skolan och satt sedan och pluggade på kvällarna när de sov.

– Jag läste matematik och fysik, min fru ekonomisk historia.

– Men alldeles innan jag skulle ta examen började jag jobba som obehörig lärare istället. Det blev ett par år, först på ett högstadium sedan på ett gymnasium.

– Sedan blev jag hantverkare, hjälpte till att renovera klassiska skånska korsvirkesgårdar.

Men efter några år med hammare och murarslev var det äntligen dags för att återgå till universitetet och den där examen. Stefan blev Master of science med matte, fysik och astronomi.

– Min fru tänkte söka jobb i kriminalvården, jag följde med på en informationsträff. Det blev tre år då vi jobbade på samma anstalt, som kriminalvårdare. Där satt allt ifrån folk med domar på ett par månader till livstid.

– Därefter blev det en butik igen, där jag sålde gräsklippare. I sju år.

Men så en dag kom Stefans fru och visade honom en jobbannons från FRA. ”Teknisk signalspanare”, stod det. Intervjun genomfördes i en sydsvensk stad.

– Inte ens då förstod jag riktigt vad det handlade om. Och jag fick bara lösa besked om var arbetsplatsen egentligen låg.

– Jag gick vidare i rekryteringen och fick till slut komma och besöka platsen. Det var en sådan där fantastiskt vacker vinterdag, där allt är frostvitt fast det inte finns någon snö, samtidigt som solen skiner.

– Lika positivt var mottagandet. Alla var varma och vänliga, det var nästan som att komma in i en stor familj.

Blev det mycket skämt om din bakgrund på en annan sorts anstalt?

– Ja, och jag svarade att det är precis detsamma, bara staketet som lutar utåt istället för inåt...

Stefan och kollegerna i hans team fångar in radarsignaler. Sedan tar de

piloter och besättningar vad det är för radar som de blir belysta av. Vän eller fiende? Harmlöst eller dödligt hot?

– Att veta det är väldigt viktigt. Ansvaret att det vi gör är noggrant är stort. Om det vi levererar inte stämmer, kan det få förfärliga konsekvenser.

Längtar du någonsin tillbaka till gården, klassrummen, fängelset, att rappa väggar eller att sälja gräsklippare?

– Nej. Det här är ett jobb där man känner att man gör nytta för svensk säkerhet.

– Och så delar vi på arbetsuppgifterna. Man spanar och man är också bearbetare och analytiker. Och så är jag en del i utbildningsteamet. En del av eleverna ska jobba med oss här, andra ska vidare till andra delar av FRA.

”Alla var varma och vänliga, det var nästan som att komma in i en stor familj.”

reda på vad signalerna kommer ifrån för sorts enheter och så systematiseras kunskapen. Detta kommer sedan till nytta, för så kan utrustning på Forsvarets flygplan och fartyg berätta för

– Kamratskapen är viktig. Att jag till slut får användning för mina kunskaper inom matematik och fysik är tillfredsställande. Astronomin får jag ägna mig åt på fritiden.

”FRA bidrar till att utveckla Sveriges totalförsvaret och beredskap”

FRA rapporterar kontinuerligt till Försvarmakten om utländska fartygs- och flygplansrörelser i Sveriges när-område. Genom att följa olika militära företeelser med signalspaning bidrar FRA till att utveckla Sveriges totalförsvaret och beredskap.

KALININGRADREGIONEN, RYSSLAND – 11 augusti 2021: Det stora landstigningsfartyget Minsk deltar i en amfibieövning.
Foto: Vitaly Nevar/TT

FRA har bidragit till innehållet i boken ”Är du smartare än en kryptolog? Tankenötter från FRA”. Här är två tankenötter från boken. Facit finns i boken, men det behöver du säkert inte.

Den första uppgiften är inte jättesvår:

Barnvisor

Ett antal barnvisor står här skrivna med morsetecken. Tyvärr har mellanslagen mellan bokstäver och ord fallit bort. Kan du ändå se vilka barnvisor det är?

- A. ...------.-.-.-.-.....-.-.-.-.-.
- B.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-
- C. ..-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-
- D. -----.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-
- E. -.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-
- F.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-
- G. --...-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

Nästa knep lär ta litet längre tid att lösa:

Länder

Om Sverige kodas som 127-63-104-4-51-106-87 och Finland kodas som 127-63-0-58-91-82-36, vilka länder kodas då som:

- A. 127-63-96-13-11-73-86
 - B. 127-63-72-37-93-68-51
 - C. 127-63-117-1-92-40-95
- A.
- B.
- C.

80 år i demokratis tjänst

2022 var året då FRA högtidlighöll att ha verkat som egen myndighet i 80 år. Det började med det akuta behovet för Sverige att förstå Tysklands avsikter under ett skede då det snabbt ockuperade land efter land i Europa. För att besvara frågan, signalspanade FRA:s föregångare på Försvarsstaben mot bland annat den kommunikation som gick i svenska telefonkablar mellan det tyskockuperade Danmark och det likaledes ockuperade Norge.

Verksamheten var så framgångsrik och överlägsen många andra sätt att skaffa underrättelser om krigets utveckling, att den vid halvårsskiftet 1942 fick bli en egen myndighet, FRA.

Efter världskrigets slut diskuterades huruvida signalspaning var något man behövde eller kunde motivera även i fredstid. Avgörande för beslutet att inte slopa denna metod för underrättelser om omvärlden var att behoven uppenbart ännu var angelägna för Sveriges säkerhet och för vår förmåga att bedriva en självständig utrikes- och säkerhetspolitik. Även under det kalla kriget var FRA:s rapportering viktig, inte minst som larmklocka för Försvarsmakten.

Förra året högtidlighöll FRA också 70-årsminnet av hur ett svenskt signalspaningsflygplan av typ DC-3 blev ned-

skjutet över Östersjön av en sovjetisk MIG-15. Alla åtta ombord avled, tre från Flygvapnet och fem anställda vid FRA. Uppgiften för den flygburna signalspaningen var vid den tiden bland annat att kartlägga den militära upprustningen i Sveriges närområde.

Idag har FRA i grunden samma uppdrag vad gäller att med signalspaning kartlägga utländska hot mot Sverige och svenska intressen. Numera är FRA också en expertmyndighet inom cyberförsvar (se sidorna 11 och 25), en uppgift som under de senaste decennierna blivit allt mer central.

Under 2022 invigdes ett nytt kontorshus på FRA:s huvudanläggning på Lovön. Det är det första större hus som FRA tar i besittning. Både arbetsmiljö och verksamheten drar fördel av förnyelsen.

Liksom när FRA skapades, råder nu krig i Europa. När myndigheten går in i sitt nionde decennium är efterfrågan på FRA:s tjänster stor, såväl vad gäller underrättelser som cyberförsvar.

◀ FRA-personal på SMHA, dåvarande SMHI, kallat Metbo, 1945. Där arbetade man med forcering av utländska krypterade vädertelegram.
Foto: FRA

Jenny

Som barn red Jenny varje kväll på Lovön, längs FRA.
– Men jag tänkte ju aldrig att jag en dag skulle jobba där.

”... det vi gör är ovanligt viktigt”

I gymnasiet blev det tandsköterskelinjen, ett yrke som hon tröttnade på efter några år.

– Jag hade inga arbetskamrater förutom tandläkaren. Och patienterna är inte mycket att umgås med. Men det var det enda jobb jag haft som jag varit formellt kvalificerad för. Sedan dess har jag gått på nyfikenhet och vilja.

– En bra arbetsgivare förstår att ta vara både på folk med gedigna CV:n och på människor som jag.

Nästa jobb angav riktningen för Jennys fortsatta yrkesliv. Hon började som administratör, blev snart projektledare inom ”Kunskapslyftet”. Det handlade om att stödja vuxna som behövde byta yrkesliv.

– De hade massor av energi och såg så mycket fram emot det nya. Upp till 300 människor per termin. Jag var 26 år. Det var fantastiskt.

Jenny fick nya uppdrag. Exempelvis på ett byggföretag, sedan rullade hon ut ny

hårdvara på landets alla apotek, det var 2007.

– Vi var 16 team som hade ett apotek var, ett i veckan. Jobbade nattetid så att allt skulle fungera på dagarna.

Är du tekniker, då?

– Jämfört med riktiga tekniker är jag ju inte det. Men jag är ganska modig vad gäller att ta för mig och dessutom bra på att suga åt mig vad jag upplever.

Jenny var nu projektledare, teamleader, tekniker i vissa avseenden och utställningsledare.

– Jag har alltid varit väldigt mogen när det gäller att ta initiativ och ansvar, även om jag är rätt fjömsig som människa.

– Jag fick två söner med speciella behov. Min dåvarande man var egenföretagare och jobbade jämt. Och så hade jag en häst också. Cheferna förstod min situation, men det räckte inte.

– En konsult är den som alla kunder vänder sig till för att få energi, framåtanda

och styrning. Det fanns ju ingen annan som gjorde jobbet när jag var borta. Det blev för stressigt att ha det så. Så jag tittade mig om efter en vanlig anställning.

– Då såg jag att man kunde bli supporttekniker på FRA. Det var första gången jag sökte ett jobb, formellt. Jag hade varit supportchef tidigare, som konsult, så det var ett jobb jag visste att jag kunde: Jag knåpade ihop ett CV.

– Första intervjun var rätt tuff, men relevant och bra. På vägen hem tänkte jag ”Attans, vad skrev jag i ansökan egentligen – det här jobbet vill jag ju ha!”

Anställningsprocessen tog lång tid, men FRA höll kontakt hela tiden. Till slut fick jag ta plats på myndighetens service-desk. Vi var en grupp med hög service-nivå och mycket glädje.

Nu kunde jag äntligen anpassa mina arbetstider efter familjsituationen. Det finns en stor förståelse här för att människan ska må bra. Man var jämställd med andra – i tidigare support-jobb har jag mött många med en nedlåtande attityd.

”Första intervjun var rätt tuff, men relevant och bra.”

– Efter några år blev jag erbjuden att bli projektledare igen, fortfarande på FRA. Såklart jag ville det! Delvis var det som tidigare – alltid ska man vara på, och hålla farten. Lyckligtvis har jag haft samma beställare och produktledare under lång

tid. Vi kan till och med hjälpa varandra med den andras jobb på ett sätt som annars skulle varit uteslutet.

Så vad handlar projekten om, då?

– Allt ifrån teknik i konferensrum till nya nätverksmiljöer och system. Förstudier och utveckling eller färdiga system från hyllan. Brett, som du hör.

Jenny är inte minst inblandad i FRA:s expansion.

– Myndigheten växer ordentligt just nu. Nya byggnader tas i bruk, arbetsmiljön moderniseras med nya system. Allt ska lira tillsammans. Som produktägare måste man vara bra på hur saker skulle kunna fungera men dessutom samla kolleger från väldigt olika funktioner för att få koll på hur behoven ser ut.

Hur är du som ledare?

– Jag har en släng av kontrollbehov. Samtidigt vill jag leda genom förtroende.

Det låter svårt att kombinera?

– Man får ha en dialog med sig själv. Titta sig i spegeln: Blev det rätt nu då?

Vilka tycker du ska söka en anställning på FRA?

– Vi behöver folk med formella utbildningar och certifieringar. Med erfarenhet och som dessutom är nyfikna, glada och självgående. Men vi anställer både folk som har den där tunga bakgrunden och folk som jag.

Det här är faktiskt en vanlig arbetsplats, även om det vi gör är ovanligt viktigt.

Foto: Britt-Mari Olsson/Bilder i Syd

”Signalunderrättelse- tjänst har en central roll i bekämpningen av internationell terrorism”

FRA bedriver underrättelsearbete mot strategiska förhållanden avseende internationell terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota våra väsentliga nationella intressen. En allt större del av FRA:s arbete har under senare år ägnats åt att producera underrättelser om internationell terrorism. FRA kan inom ramen för sådana uppdrag rapportera om förestående terrordåd såväl i Sverige som i andra delar av världen. FRA har under 2022 fortsatt att stödja Säkerhetspolisens kontraterrorismarbete, vilket möjliggjort för dem att vidta hotreducerande åtgärder.

”FRA:s signalspaning kartlägger förutsättningar för svenskt deltagande”

FRA:s signalspaning kartlägger förutsättningar för svenskt deltagande i fredsfrämjande och humanitära internationella insatser eller hot mot säkerheten för svenska intressen vid genomförandet av sådana insatser.

Försvarsmakten har genom åren deltagit i 120 internationella FN-insatser för att åstadkomma eller upprätthålla fred. Sammanlagt har ungefär 100 000 svenskar tjänstgjort i fredsbevarande insatser.

2019. Sista delen av Folon, en operation i centrala Mali där spaningskompaniet ur Mali 09 samverkar lokalt för att inhämta underrättelseunderlag och visa närvaro i östra Moptiregionen söder om Timbuktu.
Foto: Hampus Hagstedt/Försvarsmakten

2022 VAR ETT år då den säkerhetspolitiska stabiliteten och förutsebarheten i världen dramatiskt försämrades, efter flera år med liknande trend.

FRA:S RAPPORTERING OMFATTAS av sekretess. Men samtliga FRA:s verksamhetsområden – såväl de ändamål som kan ligga till grund för kartläggning genom signalspaning som vårt uppdrag inom cyberförsvar – är påtagligt efterfrågade av de som kan inrikta vårt arbete. Denna årsrapport har därför dominerats av beskrivningar av vilken typ av underrättelser vi kan lämna, samt hur vårt bidrag till landets it-säkerhetsarbete ser ut.

VI HAR DESSUTOM låtit läsaren träffa fyra av våra medarbetare, hur de hamnade hos oss och vad de gör på jobbet. Intervjuerna med dem bidrar både till insynen i FRA:s dagliga verksamhet och kan ge vägledning åt den som överväger att söka en tjänst hos oss.

NATURLIGTVIS HAR VI inte heller detta år underlåtit att ha med några knep&knåp, som konstruerats av våra kryptologer. Lycka till med dem!

Årsrapporten är framtagen i ett samarbete mellan FRA och Intellecta.

Foto: Christoffer Edling (GD och medarbetarbilder).

Tryck: Stema Specialtryck AB, 2023

www.fra.se